

1496

Dur (Infinitiu)

(ALDC, IX, 2112. *Dur* [Infinitiu])

La idea de ‘portar a nosaltres’ i ‘emportar-se’ s’expressa en cat. amb els verbs *dur* i *portar*, que per alguns tindrien matisos diferents (*portar* referit a un trasllat, a coll, en vehicle; *dur*, al trasllat guiant, estirant, impel·lint), però que cal rebutjar, atesa la freqüent sinonímia polimòrfica que ens ofereix el cat. peninsular.

Dur (s. XIV) és un der. de DŪCĒRE ‘conduir; guiar; portar’ (potser *DURE), que actualment només es conserva en cat. i romanès (*duce*). Presenta aquestes var.: *du*, del bal., cat. principatí i val. septentrional, amb pèrdua de la bategant final (cf. *PALDC*, I, mapa 28); *du[r]*, d’una part del val., amb manteniment de la bategant, i *dure*, del ross., amb una vocal final que s’ha interpretat “paragoge merament fonètica”, com la de *core* (< *cor*) o del tipus *créixer*e (*DECat*), però que, absent de documentació antiga, podria ser una forma paral·lela a *dire*, probable manlleu a l’oc. *Portar* (s. XII) és un der. del llat. PORTARE ‘dur a coll, d’ací

d’allà; transportar’, que en cat. abraça semànticament els significats de ‘portar a nosaltres’ i ‘emportar-se’, a diferència d’altres llengües que coneixen dos mots diferents (cf. cast. *llevar/traer*; fr. *porter/apporter*); var. alg. *p[ul]tar* 85. *Llevar*, que trobem en parlars de l’àrea ponentina, però en convivència amb *portar*, i, amb caràcter més exclusiu, en parlars sudvalencians, ha estat pres del cast. *llevar*, der. del llat. LEVĀRE ‘alleujar; alçar; deslliurar’, que, a partir del present d’indicatiu *lievo*, *lievas*, etc., va palatalitzar la lateral en *llevo*, *llevas*, etc., i d’aquí es va estendre a la resta de formes de la conjugació.

Des d’una perspectiva geolingüística, *du* és exclusiu del bal., predomina en cat. central, enfront de *portar*, propi d’alguns parlars ribagorçanopallaresos i compartit amb *du* o *dur* a la resta del domini.

Dur i *portar* són formes normatives des del *DOrt*, 1917.

